

Field : Sport Psychology

Type : Research Article

Received: 19.03.2016 - Accepted: 13.05.2016

Taekwondo Hakemleri ile Antrenörlerinin Görev, Kişilik ve Saldırganlık Düzeylerinin Karşılaştırılması

**Taner YILMAZ¹, Mehmet ACET², Utku IŞIK², Metin ŞAHİN³,
Muammer CANBAZ⁴**

¹Uşak Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Uşak, TÜRKİYE

²Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kütahya, TÜRKİYE

³Selçuk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Konya, TÜRKİYE

⁴Konya Selçuklu Anadolu Lisesi, Konya, TÜRKİYE

E- Posta: taner.yilmaz@usak.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı taekwondo hakemleri ile antrenörlerinin görev kişilik ve saldırganlık düzeylerinin karşılaştırılmasıdır. Çalışma verileri Antalya ilinde gerçekleştirilen taekwondo hakem ve antrenörleri seminerinde elde edilmiştir. Araştırma verileri görev kişilik ve saldırganlık ölçeği, eysenck kişilik anketi kısaltılmış formu, görev ve ego yönelimi ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmanın örneklem grubu, taekwondo hakemi (n=88), taekwondo antrenörü (n=110), toplam 198 taekwondo hakem ve antrenöründen oluşmaktadır. İstatistiksel analizler 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiş olup, grupların karşılaştırmasında Independent Samples-T test kullanılmıştır. Antrenörlerin ve hakemlerin tüm alt boyutları karşılaştırıldığında hiçbir alt boyutta anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır (p>0,05).

Anahtar Kelimeler: Görev, kişilik, saldırganlık, spor, taekwondo

Comparison of Taekwondo Referees' and Trainers' Level of Task, Personality, and Aggressiveness

Abstract

Aim of this paper is to compare taekwondo referees' and trainers' level of task, personality, and aggressiveness. Study data were obtained from taekwondo referees and trainers seminar held in Antalya. Research data were collected by task, personality and aggressiveness scale, Eysenck personality questionnaire, abbreviated form of personality questionnaire, task and ego tendency scale, and conflict management strategies questionnaire. Totally 198 taekwondo referees and trainers (88 referees and 110 trainers) were included into sample group. Statistical analyses were evaluated at 0.05 significance level, Independent Samples-T test was used in comparison of groups. All coaches and referees in the lower dimensions compared to the dimensions no significant differences were found lower ($p>0.05$).

Keywords: Task, personality, aggressiveness, sports, taekwondo

Giriş

Başarılı bir antrenör ve hakem çeşitli psikolojik etkenleri olumlu yönde kullanarak verimlilik düzeyini arttırabilmektedir. Doğru hedefler belirlemek, görev yönelimi, kişilik özellikleri, egoları ve saldırganlık düzeyleri hakem ve antrenörlerin performanslarına olumlu ya da olumsuz yansıtılabilmektedir.

Görev yönelimli hedeflere sahip olan bireylerin, yeni becerileri öğrenme açısından gelişime açık ve sıkı çalışma üzerine odaklandığı bildirilmiştir (Toros, 2001). Ego yönelimli hedeflere sahip olanlarda ise bireysel başarının kaynağı, bir sportif etkinlikte daha az çaba ile başarıya ulaşmak olarak adlandırılmıştır (Toros, 2002). Ayrıca kazanmak en iyi olanı yapmak olarak nitelendirildiğinden, ego yönelimli hedeflerde daha çok başkalarına göre üstün olmak “en iyi” olmak olarak algılanmaktadır (Bray, Balaguer ve Duda, 2004).

Görev yönelimli hedeflerde kişisel durumlar ön planda olmaktadır, ego yönelimli çalışmalarda ise rekabet ön plandadır. Görev yönelimli hedeflere yönelik etkinliklerde en önemli unsur ilgili alanda beceri geliştirilmesidir. En iyi, en başarılı olma isteği, üstün gelme arzusu ve sonucun göz önünde alınması bu hedeflerin özellikleri arasında yer almaktadır. Ego ile ilişkili hedefleri ön planda tutanlar süreci genel olarak değerlendirmeyip sonuca odaklanırlar (Toros ve Yetim 2000)

Çobanoğlu (2005) saldırganlık kavramını “esas olarak dış uyarılara karşı bir tepki değil, insanın içinde, serbest kalmaya çabalayan ve dış dürtülerin yeterli olup olmamasına bakmaksızın anlatımını bulacak bir uyarılmadır” şeklinde tanımlamıştır.

Sporda saldırganlık bir nevi kendini rahatlatma aracıdır. Bireyler, toplumun normal şartlarda kabul etmeyeceği saldırgan davranışları spor vasıtasıyla önleyebilirler. İnsanların hırs ve agresif davranışlarını bulunabilmekte, hatta zaman zaman ceza vermekten bile zevk duyabilmektedir. Bu kişiler spor sayesinde mental ve fiziksel olarak sportif faaliyetler ile tatmine kavuşmaktadır. Bazıları ise saldırganlık arzularının spor ile yok edilmediğini, aksine spor ile bu arzularının daha da arttığını öne sürmektedir (Şahin, 2003).

Saldırganlık kişinin hem kendisine hem de başkasına karşı istenmeyen sonuçlara yol açabilecek bir davranış biçimini ortaya koymaktadır. Bu şekilde ki davranışlar da tasvip edilmeyen ve olumsuz bir sosyal beceriyi anlatmaktadır (Kırımoğlu ve ark 2008).

Kişilik; ilgi, davranış, gereksinimler, tutum başarı, zekâ, yetenek gibi özelliklerden oluşmaktadır. Başaran’a (1996) göre “kişilik, bireyin, çevresine uyumunu sağlayan, başkalarından farklı bir insan olduğunu belirleyen yerleşmiş tüm özelliklerini kapsayan bütündür.” Kişilik, insanların sağlıklı bir hayat sürdürebilmesinde çok önemli faktörlerdendir. Bireyin hayatı boyunca büyük yer tutan ve oldukça önemli olan kişilik özellikleri, anne-baba tutumları (Karancı vd. 2007), özgüven, benlik saygısı, cinsiyet (Shevlin 2002) gibi birçok faktörden etkilenebilmektedir.

Kişiliğin gelişiminde, aile dışındaki çevre de etkili olmaktadır. Kişiliğin oluşmasında bireyi çevreleyen toplum yapısı, değerler, inanç ve ahlak yapısı, okul ve öğretmen önemli rol oynamaktadır (Gürkan, 2005).

Kişilik yapısı, bilim insanları tarafından incelenmiş ve farklı kategoriler altında şekillendirilerek ifade edilmeye çalışılmıştır. Kişilik üzerinde yapılmış olan araştırmalarda Eysenck’in çalışmaları ön plana çıkmaktadır. Eysenck’in ortaya attığı kişilik kategorilerinin belli duygu ve davranışlarla ilişkili olduğu öne sürmüştür. Nörotizm’in; kaygı, korku,

depresyon, düşük benlik saygısı, duygusal ve mantık dışı davranışlar göstermeye yönelik yatkınlık ile ilişkili olduğu vurgulanmıştır. Dışa dönüklüğün; sosyal olmak, partilere gitmekten, şaka yapmaktan hoşlanmak, birçok arkadaşına sahip olmak, dürtüsellik, kontrolsüz duygular ve bazen güvenilir olmayan kişilik özellikleri göstermekle ilişkili olduğu savunulmaktadır. Son olarak psikotizm'in ise saldırganlık, mesafeli davranma, antisosyal davranışlar ve diğer insanlara karşı duyarsız davranma ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Eysenck & Eysenck, 1975).

Materyal ve Metod

Araştırma Grubu: Çalışma verileri Antalya ilinde gerçekleştirilen taekwondo hakem ve antrenörleri seminerinde elde edilmiştir. Araştırmanın örneklem grubu, taekwondo hakemi (n=88), taekwondo antrenörü (n=110), toplam 198 taekwondo hakem ve antrenöründen oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı: Araştırma verileri saldırganlık ölçeği, Eysenck kişilik anketi kısaltılmış formu, görev ve ego yönelimi ölçeği ile toplanmıştır.

Eysenck Kişilik Anketi (Eysenck & Eysenck 1975) ve aynı anketin kısa formunu (48 madde) (Eysenck, Eysenck & Barrett 1985) gözden geçirerek EKA-GGK'yı oluşturmuştur. Anket, 24 madde olup, kişiliği 3 ana faktörde değerlendirmektedir: dışadönüklük, nörotisizm, psikotisizm. Ayrıca yalan söyleme alt ölçeği ile anketin uygulanması esnasındaki yanlılığı engellemek ve geçerliliği ile ilgili kontrol amaçlanmaktadır. Her bir faktörün 6 madde ile değerlendirildiği bu ankette katılımcıdan 24 soruya Evet (1)-Hayır (0) formatıyla cevap vermeleri istenir. Her bir kişilik özelliği için alınabilecek puan 0 ile 6 arasında değişmektedir.

Sporda Görev ve Ego Yönelim Ölçeği -SGEYÖ (Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire –TEOSQ) Nicholls'un "Gelişimsel Temelli Algılanan Yeterlik Kuramına" dayalı olarak Duda'nın geliştirdiği ölçeğin Türk sporcularına uyarlaması Toros (2001) tarafından gerçekleştirilmiştir. Yargıların beş değerlendirme basamağına göre yapıldığı 7'si görev, 6'sı ego yönelimi olmak üzere 13 maddeden oluşmaktadır.

Saldırganlık Ölçeği: Kiper tarafından geliştirilmiş olan bu ölçek yıkıcı saldırganlık, atılganlık ve edilgen saldırganlık olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. 30 maddeden oluşan ölçekte, her bir madde 1-7 arasında değişen Likert tipi bir ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Her bir alt boyuttan alınan en az puan 10, en yüksek puan 70 olmaktadır (Kiper, 1984).

Veri Analizi: İstatistiksel analizler 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiş olup, grupların karşılaştırmasında Independent Samples-T test kullanılmıştır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde ortalama ve standart sapma değerleri özetlenmiştir.

Bulgular

Tablo 1. Taekwondo Hakemleri ile Antrenörlerinin Görev, Kişilik ve Saldırganlık Düzeyleri

Değişkenler	Gruplar	N	Ortalama	Sd	t	P
Görev Yönelimi	Antrenör	110	3.44	1.00	.692	.490
	Hakem	88	3.34	.95		
Dışa Dönük	Antrenör	110	4.15	1.64	.860	.391
	Hakem	88	3.94	1.80		
Yalan	Antrenör	110	4.40	1.38	-1.742	.083
	Hakem	88	4.73	1.28		
Nörotizm	Antrenör	110	1.99	1.63	-1.736	.084
	Hakem	88	2.42	1.83		
Psikotizm	Antrenör	110	1.52	1.17	.740	.460
	Hakem	87	1.40	1.18		
Yıkıcı Son	Antrenör	110	27.61	10.98	.673	.501
	Hakem	87	26.50	12.15		
Atılgan Son	Antrenör	110	42.04	9.83	.589	.557
	Hakem	88	41.17	11.05		
Edilgen Son	Antrenör	110	25.75	11.39	.294	.769
	Hakem	88	25.27	11.50		

*p< 0.05

Tablo 1 incelendiğinde alt boyutların hiç birinde anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır (p>0,05).

Tablo 2: Taekwondo Hakemleri ile Antrenörlerinin Eğitim Düzeylerine ile Görev, Kişilik ve Saldırganlık Düzeyleri

Değişkenler	Gruplar	N	Ortalama	Sd	F	P
Görev Yönelimi	İlkokul	2	3.50	2.12	.140	.936
	Ortaokul	56	3.37	1.01		
	Lise	121	3.38	.97		
	Üniversite	19	3.53	.86		
	Toplam	198	3.39	.97		
Dışa Dönük	İlkokul	2	4.00	1.41	.385	.764
	Ortaokul	56	3.87	1.52		
	Lise	121	4.10	1.77		
	Üniversitesi	19	4.31	1.97		
	Toplam	198	4.06	1.71		
Yalan	İlkokul	2	6.00	.00	2.321	.077
	Ortaokul	56	4.76	1.25		
	Lise	121	4.38	1.37		
	Üniversite	19	4.88	1.32		

	Toplam	198	4.55	1.34		
Nörotizm	İlkokul	2	2.50	2.12	.212	.888
	Ortaokul	56	2.23	1.62		
	Lise	121	2.19	1.79		
	Üniversite	19	1.89	1.76		
	Toplam	198	2.18	1.73		
Psikotizm	İlkokul	2	1.00	1.41	.452	.716
	Ortaokul	55	1.60	1.25		
	Lise	121	1.44	1.13		
	Üniversite	19	1.31	1.24		
	Toplam	197	1.47	1.17		
Yıkıcı Son	İlkokul	2	19.00	7.07	.556	.645
	Ortaokul	55	28.25	12.82		
	Lise	121	26.87	10.49		
	Üniversite	19	26.31	14.03		
	Toplam	197	27.12	11.49		
Atılğan Son	İlkokul	2	39.50	.70	.704	.551
	Ortaokul	56	41.21	10.17		
	Lise	121	41.38	10.47		
	Üniversite	19	44.89	10.86		
	Toplam	198	41.65	10.37		
Edilgen Son	İlkokul	2	22.50	4.94	1.689	.171
	Ortaokul	56	28.33	12.15		
	Lise	121	24.66	10.77		
	Üniversite	19	23.21	12.82		
	Toplam	198	25.54	11.42		

*p< 0.05

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların eğitim durumlarına göre alt boyutlarda anlamlı farklılıklar çıkmamıştır (p>0.05).

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma taekwondo hakemleri ile antrenörlerinin görev kişilik ve saldırganlık düzeylerinin karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır.

Amerikan futbolu oyuncularını üzerinde yapılmış bir araştırma görev yönelimlerinin, ego yönelimlerinden yüksek olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır (Arıburun ve Aşçı, 2005).Yapılan başka bir çalışmada bireylerin görev yönelimli olması içsel güdülenme oranının yüksek olduğunu belirlemiştir (Anshel, 1997).

Spor ortamında yaşanan farklı etkenler, engellenmeyi yükselterek saldırgan davranışları tetikleyebilir. Leith (1977), yapmış olduğu araştırma da kazananlara göre kaybedenlerin anlamlı olarak fazlaca saldırganlığı kullandıklarını bulmuştur. Yapılan bir çalışmada, 18 - 21 yaş arası buz hokeycilerin %52'si antrenörlerini, saldırgan davranışlarını onaylayan kişiler

olarak nitelendirmektedir (Terry ve Jackson, 1985).Tiryaki (1996), antrenörlerin sporcularını daha fazla saldırgan olmaları yönünde güdülemesinin aslında onları daha atılgan olmaları yönünde yönlendirmesi anlamını taşıdığını ifade etmektedir. Atılganlık sporcunun oyun kuralları içerisinde kendi fiziksel ve mental gücünü kullanması olarak anlamlandırılabilir. Örneğin bir taekwondo müsabakasında sporcunun rakibini kurallara uygun bir vuruş ile tatamiye düşürmesi saldırgan değil atılgan bir hareket olarak değerlendirilmelidir.

Müsabakalarda meydana gelen olayların sonucunda ortaya çıkan durumlardan sorumluluk payının bir bölümü de mesleğinin detaylarını bilmeyen iyi eğitilmemiş hakemlere ait olduğu öngörülmüştür (Keten 1993).

Sporda görev ve ego yönelimi araştırma ölçeği ile sportif etkinliklerin içerisinde aktif olarak rol alan bireylerin hedef yönelimlerinin kaynağını belirlemek amaçlanmıştır. Yapmış olduğumuz araştırma da taekwondo hakem ve antrenörlerinin görev ve ego yönelim düzeyleri belirlenmiştir. Saldırganlık ölçeği ile hakem ve antrenörlerin saldırganlık düzeyleri tespit edilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar taekwondo sporunun lokomotif unsurları olan hakem ve antrenörlerin hedef yönelimlerinin değerlendirilmesi noktasında katkı sağlayacaktır. Bu çalışma taekwondo antrenörlük ve hakemliği ile ilgili algıların ölçülmesinde, değerlendirmelerin yapılmasına olanak sağlayabilir. İleriye yönelik daha nesnel sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Anshel M. H (1997). Sport psychology: from theory to practice. 3rd ed. Scottsdale, Arizona: Gorsuch Scarisbrick. 115-151.
- Arıburun B, Aşçı H (2005). Amerikan Futbolu Oyuncularında Hedef Yönelimi ve Algılanan Güdüsel İklim. Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. III (3). 111-114.
- Başaran İE (1996). Eğitime giriş (4. Basım). Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Bray S, Balaguer I, ve Duda J.L (2004). The relationship of task self-efficacy and role efficacy beliefs to role performance in Spanish youth soccer. Journal of Sport Sciences, 22 (5), 429-437.
- Çobanoğlu Ş (2005). Mobbing, İşyerinde Duygusal Saldırı ve Mücadele Yöntemleri. Timaş Yayınları. İstanbul.
- Keten M (1993). Türkiye’de Spor, 2.Baskı, Polat Ofset, İstanbul.
- Eysenck H. J, Eysenck SB (1975). Manual of the Eysenck personality questionnaire (adult and junior). London: Hodder & Stoughton.
- Eysenck SBG, Eysenck HJ, Barrett P (1985) A revised version of the psychoticism scale. Pers Individ Dif, 6: 21–29.
- Gürkan T (2005). Öğretmen Nitelikleri Görev ve Sorumlulukları, Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular (Yay. Haz. A. Oktay, Ö. Polat Unutkan). İstanbul: Morpa.
- Karancı N, Dirik G, Yorulmaz O (2007). Eysenck Kişilik Anketi-Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formunun (EKA-GGK) Türkiye’de Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. Türk Psikiyatri Dergisi. 18 (3), 1-8.

Kırımoğlu H, Parlak N, Dereceli Ç, Kepoğlu A (2008). Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Spora Katılım Düzeylerine Göre İncelemesi. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. Cilt 2, Sayı 2.

Kiper İ (1984).Saldırganlık Türlerinin Çeşitli Ekonomik, Sosyal ve Akademik Değişkenlerle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Leith L.L (1977). The Psychological Assessment of Agression in Sport: A Critique of Existing Measurement Techniques. International Symposium on Psychological Assessment in Sport. Wingate Institute. Israel

Shevlin M, Bailey F, Adamson G (2002). Examining the factor structure and sources of differential functioning of the Eysenck Personality Questionnaire Revised-Abbreviated. Personality and Individual Difference, 32, 479-487.

Şahin H.M (2003). Sporda Şiddet ve Saldırganlık. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.

Terry P.C, Jackson J.J (1985). The determinants and control of violence in sport. Quest. 37(1): 27-37.

Tiryaki Ş (2000). Spor Psikolojisi. Eylül Kitap ve Yayınevi. Ankara.

Toros T, Yetim Ü (2000). Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeğinin Türk Sporcuları İçin Uyarlama Ön Çalışması. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi 11-13 Mayıs İstanbul.

Toros T (2001).Elit ve Elit Olmayan Erkek Basketbolcularda Hedef Yönelimi, Gündüsel İklim ve Hedeflerin Özgünlük Güçlük Derecesi Özelliklerinin Yaşam Doyumuna Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Toros T (2002).Elit ve Elit Olmayan Erkek Basketbolcularda Hedef Yönelimi, Gündüsel (Motivasyonel) İklim ve Yaşam Doyumu. H.Ü. Spor Bilimleri Dergisi. 13(3), pp. 24-36.